

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות - דף מספר 5

בס"ד, כ"ט תמוז תשפ"ד

היכי משבעינן ליה?

א. היכי משבעינן ליה – הסוגיה לח:

1. לח: "היכי משבעינן ליה... לכתחלה בתפלין".
2. מה משמעות לימוד תבנית שבועת הדיינים משבועת העבד לאברהם?
3. מה נראה לכם הפירוש הפשוט של מימרת רב יהודה? מה נלמד משבועת העבד?
4. מהו היחס הפשוט בין דברי רבא ובין דברי רב יהודה? כיצד מתפרש היחס ביניהם על ידי הסוגיה? מהי הטעות בדבר משנה שרבא התייחס אליו?
 - א) ראו רש"י ד"ה דאשבע בד' א' השמים.
 - ב) רי"ף בתחילת הפרק.
 - ג) ראו את פירוש רב האי גאון במשפטי שבועות (מצורף), ובשערי שבועות שער ג'.
5. כיצד יש לפרש את דברי רב פפא? לאיזה דבר משנה הוא מתכוון, ומהו היחס בין מימרתו ובין מימרת רבא?
6. באיזה רובד של הסוגיה נזכר לראשונה נקיטת חפץ? לאילו רבדים קדומים יותר יוחסה עמדה זו?
7. עיינו היטב בלשון ההלכתא – האם הלשון תקינה ומנוסחת כ"הלכתא" במקומות אחרים? האם הדין של נקיטת חפץ ידוע לסוגיה ממימרת רבא או שהיא מפרשת את רבא לאור הלכה שכבר ידוע לה על הצורך בנקיטת חפץ?
8. על הגדרת ת"ח – ראו משפטי שבועות חלק ב' (מצורף).
9. להרחבה:
 - א) תוספתא סוטה פ"ז ה"ד.
 - ב) השו"ו לתחילת המשנה השניה לה. ובגמרא שעליה, "משביעני עליכם... אני בשבועה".

ב. נקיטת חפץ

1. לאור הנ"ל עמדו על טיבה של נקיטת חפץ בתורת הגאונים.
2. עיינו ברמב"ם הלכות שבועות פי"א הלכות ח, יא-יב.
3. עיינו בחידושי הרמב"ן והריטב"א לסוגיה.
4. מה טיב נקיטת חפץ לראשונים אלו? איזה חפץ יש לנקוט והאם צריך לאחוז בו ביד?
5. להרחבה - סיכום בשו"ע חו"מ סימן פז.

ג. שבועה בזמן הזה

1. תשובות הגאונים אסף תרפ"ז, עמ' יז.
2. רש"י ד"ה בספר תורה.
3. רמב"ם הלכות שבועות פי"א הי"ג וה"כ בהשגת הראב"ד.
4. הריטב"א העיר על אי הזכרת תקנת הגאונים ברמב"ם. דן בזה סבי מו"ר באגרות הגרי"ד עמ' קיד. נראה כי ניתוח המחלוקת נוגע לשאלת היסוד שעסקו בה ביחס ל"ובשמו תישבע" – מהות שבועת הדיינים.

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות - דף מספר 5

בס"ד, כ"ט תמוז תשפ"ד

משפטי שבועות חלק ראשון, מבוא, עמ' ה, נוסח ישן:

ועתה נהגו רבותינו שלא להשביע בשם המיוחד שהעולם לוקה והעונש רב(ה) על זה ואין צריך הזכרתו במקום הזה ומונעין הדיין המשביע בשם המיוחד שלא בתפישת חפץ, כדבריהם (שבועות ל"ח ב) אמר רבא האי דיינא דאשבע ביי' אלהי ישראל נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר.
אבל ההפרש בין גזירה וזולתה, הנשבע בגזירה מתחייב בתפישת ספר תורה בידיו כמו שאמרו (שם) אפילו תימא רבנן נפקא מינה לאנקוטי חפצא בידיה, ועוד אמרו (שם) שבועה בספר תורה תלמיד חכם לכתחילה בתפילין, ושאר שבועות שהן מדרבנן אין מתחייב בנקיטת חפץ.

משפטי שבועות לרב האי גאון חלק ב כיצד משביעין ונשבעין

וראוי להשלים דברי בפירוש חמשה טעמים בדרך השבועה:

והשני איך תהיה השבועה. ואני אומר כאשר כבר סדרתי כי הגזירה ליקח הנשבע ספר תורה בידו, ושבועת היסת אינה כן אלא הדין ליקח התובע מבעל דינו מה שנתחייב לו מן השבועה כיום שני או ביום חמישי עת שיהיה ספר תורה בארון. אבל אם הנשבע הוא תלמיד חכם אין אנו מחייבין אותו נשיאת ספר תורה בשבועתו אלא מחייבין אותו לישא תפילין במקומו. כמ"ש (שבועות ל"ח סע"ב) שבועה בס"ת ות"ח לכתחלה בתפילין. וגבול ת"ח אעפ"י שיש לרז"ל דברים הרבה בזה אבל גבול הנוהג הנה הוא דבריהם איזו תלמיד חכם כל שמניח תפילין.

תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק ז הלכה ד

אם אמ' איני נשבע פוטרין אותו מיד אם אמ' נשבע אני אומ' זה לזה סורו נא מעל אהלי האנשי' הרשעים האלה משביעי' אותו בשבועה האמורה בתורה שנ' ואשביעך בה' אלהי השמים ואלי הארץ